

Retsudvalget 2010-11
REU alm. del Svar på Spørgsmål 383
Offentligt

JUSTITSMINISTERIET

Lovafdelingen

Folketinget
Retsudvalget
Christiansborg
1240 København K

Dato: 7. januar 2011
Kontor: Strafferetskontoret
Sagsnr.: 2010-792-1528
Dok.: RAJ41713

Hermed sendes besvarelse af spørgsmål nr. 383 (Alm. del), som Folketingets Retsudvalg har stillet til justitsministeren den 23. november 2010. Spørgsmålet er stillet efter ønske fra Karina Lorentzen Dehnhardt (SF).

Lars Barfoed

/

Ole Hasselgaard

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

Telefon 7226 8400
Telefax 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

Spørgsmål nr. 383 fra Folketingets Retsudvalg (Alm. del):

”Vil ministeren kommentere på REU alm. del - bilag 64 om forholdene i Ringe Statsfængsel og hvilke initiativer, det afleder?”

Svar:

Talsmandsgruppen i Statsfængslet i Ringe har i et brev af 27. oktober 2010 til Folketingets Retsudvalg redegjort for sit syn på forskellige forhold i fængslet m.v.

Direktoratet for Kriminalforsorgen har til brug for besvarelsen indhentet en udtalelse fra Statsfængslet i Ringe.

Ad punkt 1. Frivillig isolation og punkt 2. Manglende alternativer til frivillig isolation

Talsmandsgruppen peger i brevet på nogle problemstillinger, som knytter sig til afdelingsstrukturen og de indsattes kultur, herunder at mange vælger at gå i frivillig isolation, fordi de kun tilbydes placering på afsnit 3 eller 4, hvor der placeres henholdsvis problematiske indsatte og mange med anden etnisk baggrund end dansk. Talsmandsgruppen har i den forbindelse anført, at der i praksis ikke er alternativer til afsoning på afsnit 3 eller 4.

Direktoratet for Kriminalforsorgen har oplyst, at Statsfængslet i Ringe har 6 afdelinger, hvoraf de 5 optager særlige målgrupper.

Afsnit 3 blev således oprettet primo 2009 som en ”skærmet afdeling” for særligt udad-reagerende indsatte, der på den måde blev adskilt fra de øvrige indsatte. Dette skete efter en periode, hvor vold, overfald og tyverier var eskaleret, og mange ønskede at blive anbragt i frivilligt enrum efter få dage i fængslet for at beskytte sig mod det generelt hårde miljø. Afdelingen blev derfor etableret for at begrænse antallet af indsatte, som ønskede at være frivilligt enrumsanbragt.

Derudover er der en afdeling for kvinder, en familieafdeling, en misbrugsbehandlingsafdeling og en afdeling for indsatte, der kræver særlig beskyttelse.

Afdelingen for indsatte, der kræver særlig beskyttelse, modtager indsatte, der ikke kan afsone på andre afdelinger. Indsatte, der ønsker frivillig enrumsanbringelse, overføres i videst muligt omfang til denne afdeling, hvis det vurderes, at de vil kunne afsone dér uden problemer for sig selv eller andre indsatte på afdelingen. Er der ikke ledig kapacitet på familieafdelingen, misbrugsbehandlingsafdelingen eller den særlige beskyttelsesafdeling, eller passer en given indsat ikke ind af den ene eller anden årsag, henviser fængslet til anbringelse i frivilligt enrum på den afdeling, hvor pågældende i forvejen er placeret.

Afsnit 4 er det eneste afsnit, som er en almindelig fællesskabsafdeling for mænd. Fængslet har oplyst, at hovedparten af de indsatte i praksis har anden etnisk baggrund end dansk, men det er ikke et kriterium for anbringelse dér. Fængslet har bekræftet, at kulturen på afsnittet i perioder er hård, men fængslet prøver gennem samtaler med de indsatte at skabe plads for alle. Der er tilført midler til supervision af personalet til udgangen af 2011. Supervisionen har været stærkt medvirkende til at løfte kvaliteten af arbejdet med de svære problemstillinger.

Overordnet etableres specialafdelinger for at tage hensyn til indsatte med særlige behov eller beskytte andre indsatte. Hvis man nedlægger specialafdelinger og opretter flere almindelige fællesskabsafdelinger, vil man således ikke i samme omfang kunne tilgodese særlige behov hos de indsatte, ligesom de ”udad-reagerende” indsatte ville skulle fordeles på de almindelige afdelinger med deraf følgende generel belastning for de andre indsatte.

I perioder med højt belæg, som det er tilfældet for øjeblikket, har det af pladsmæssige årsager været nødvendigt at anbringe personer, som ikke tilhører målgruppen på afsnit 3, på dette afsnit. Det er ikke en optimal løsning, og det sker alene i situationer, hvor alle andre muligheder er udtømte.

For at forbedre forholdene på afsnittet er der bl.a. ansat en såkaldt ”case manager”, som via en tæt kontakt til de indsatte skal visitere til rette beskæftigelses-, uddannelses- eller behandlingstilbud samt i øvrigt motivere de pågældende. Der kan endvidere i dag tages en vis grad af individuelle hensyn for så vidt angår adgang til fællesskab med indsatte fra andre afdelinger, således at visse indsatte efter en konkret individuel vurdering eksempelvis kan få tilladelse til at arbejde på en mindre arbejdsplads eller deltage i styrede aktiviteter uden for afsnittet.

Yderligere er der bevilget ressourcer til ansættelse af en psykiater i en periode på 2 år med henblik på en styrket indsats over for de indsatte på afsnit 3 og i et vist omfang afsnit 4. Ansættelsesperioden udløber med udgangen af 2011. Psykiateren vurderer bl.a. de indsattes situation, og disse vurderinger har allerede vist, at mange af de indsatte er svært traumatiserede fra oplevelser i barndommen.

Det kan endvidere oplyses, at der i 2010 er bevilget midler til at arbejde med øget brugerinddragelse af både de indsatte og de ansatte i fængslet med henblik på at udvikle en mere tryk hverdag for de indsatte.

Direktoratet for Kriminalforsorgen har supplerende oplyst, at det er en meget stor udfordring for fængslet at opretholde et tilfredsstillende afsoningsklima på afsnit 3 og 4, og at direktoratet vil følge udviklingen på disse afsnit i 2011 med henblik på en vurdering af, om de nuværende initiativer har haft en tilstrækkelig positiv effekt, eller om der er behov for yderligere tiltag.

Ad punkt 3. Brug af isolation på ubestemt tid i Statsfængslet i Ringe

Talsmandsgruppen har navnlig fremhævet det problematiske i, at indsatte bliver anbragt i isolation/strafcelle på ubestemt tid selv ved meget små disciplinære forseelser. Derudover har talsmandsgruppen påpeget, at indelåsning på egen stue bør være nok i de tilfælde, hvor det kun drejer sig om mindre forseelser.

Direktoratet for Kriminalforsorgen har oplyst, at der er afgørende begrebsmæssig forskel på den fremadrettede forebyggende foranstaltning *udelukkelse fra fællesskab* og den bagudrettede pønale reaktion *strafcelle*.

Efter straffuldbyrdelseslovens § 63, stk. 1, kan der træffes bestemmelse om, at en indsat skal udelukkes fra fællesskab, f.eks. hvis det er nødvendigt for at forebygge undvigelse, strafbar virksomhed eller voldsom adfærd. Da foranstaltningen skal forebygge en bestemt adfærd, kan det ikke på tidspunktet for afgørelse om anbringelsen forudsiges, hvor længe der vil være behov for at opretholde indgrebet. Afgørelse herom er imidlertid undergivet et proportionalitets- og skånsomhedsprincip, og udelukkelsen fra fællesskab skal straks bringes til ophør, når betingelserne herfor ikke længere er opfyldt. Institutionen skal mindst én gang om ugen overveje,

om udelukkelsen fra fællesskab skal bringes til ophør, jf. straffuldbyrdeslovens § 63, stk. 5-7.

Strafcelle er derimod som nævnt en bagudrettet pønalt reaktion, og varigheden af anbringelsen fastsættes under hensyn til overtrædelsens art og omfang til et tidsrum af højst 4 uger, jf. straffuldbyrdeslovens § 70, stk. 1.

Statsfængslet i Ringe har oplyst, at indsatte, der udelukkes fra fællesskab, orienteres om, at deres sag senest skal genbehandles om en uge, og at dette af nogle indsatte opfattes således, at sagen først genbehandles om en uge, hvilket ikke er korrekt. Dette understøttes endvidere efter fængslets opfattelse af, at der i perioden fra 1. januar – 1. december 2010 er truffet beslutning om udelukkelse fra fællesskab i 39 tilfælde, og at indgrebet i 17 ud af de 39 tilfælde er bragt til ophør inden 7 dage.

Fængslet har derudover oplyst, at udelukkelse fra fællesskab sker i eget opholdsrum, når dette skønnes tilstrækkeligt.

Ad punkt 4. Manglende retssikkerhed for unge afsonere i Statsfængslet i Ringe

Talsmandsgruppen har anført, at mange indsatte er uden basale skolekundskaber, og at de derfor ikke kan garanteres en rimelig stabilitet med hensyn til muligheder for at klage og gøre indsigelser gældende skriftligt. Talsmandsgruppen har særligt nævnt de unge indsatte, hvis retssikkerhed de ikke finder tilstrækkelig.

Statsfængslet i Ringe har hertil oplyst, at indsatte, som har svært ved at skrive, opfordres til at få hjælp hos deres kontaktperson eller det tjenestegørende personale. Fængslet anser det for en af personalets vigtigste opgaver at være de indsatte behjælpelig med at skrive klager, hvis de indsatte ønsker det.

Fængslet har herudover oplyst, at man er bekendt med, at nogle indsatte får hjælp fra medindsatte til at udforme klager. Det er ikke fængslets indtryk, at der er indsatte, der i praksis afholder sig fra at klage, fordi de ikke er i stand til selv at skrive.

Direktoratet for Kriminalforsorgen har supplerende oplyst, at der i forbindelse med regeringens ”ungepakke” bl.a. er afsat midler til at styrke

uddannelse af unge i Kriminalforsorgens institutioner. Disse midler er aktuelt ved at blive udmøntet, herunder på Statsfængslet i Ringe. Der henvises i øvrigt til bemærkningerne til punkt 6 nedenfor.

Ad punkt 5. Ønske om adgang til retshjælp for unge afsonere i Statsfængslet i Ringe

Talsmandsgruppen har anført, at der bør tilbydes gratis retshjælp til de indsatte i fængslet.

Direktoratet for Kriminalforsorgen har oplyst, at de indsatte i almindelighed har adgang til at føre telefonsamtale med den advokat, der har været beskikket i den straffesag, der har ført til indsættelse i institutionen, jf. § 3 i bekendtgørelse nr. 1020 af 28. oktober 2009 om adgangen til at telefonere for indsatte, der udstår fængselsstraf eller forvaring i kriminalforsorgens institutioner.

Det er fængslets indtryk, at denne mulighed benyttes i et vist omfang.

Direktoratet har yderligere oplyst, at man i de seneste år har tilstræbt et mere enkelt sprog i skrivelser til blandt andet indsatte. Samtidig er det som nævnt ovenfor under besvarelsen af pkt. 4 en væsentlig opgave for personalet at være de indsatte behjælpelig med f.eks. forståelse af breve og udfærdigelse af klager over afgørelser og sagsbehandling.

Med hensyn til retshjælp i øvrigt har de indsatte mulighed for at skrive eller eventuelt ringe til de gratis retshjælpstilbud, der findes i Danmark, herunder Landsforeningen Krims retshjælp.

Ad punkt 6. Mere målrettet og langsigtet resocialisering under afsoningen i Statsfængslet i Ringe

Talsmandsgruppen efterlyser flere kompetencegivende tilbud og peger navnlig på behovet for mere informationsteknologi, skoleundervisning og samarbejde med erhvervsskolerne.

Direktoratet for Kriminalforsorgen har oplyst, at de indsattes adgang til at få kompetencegivende uddannelse er et væsentligt element i Kriminalforsorgens bestræbelser på at øge de indsattes muligheder for resocialisering efter endt afsoning.

Som led i flerårsaftalen 2008-2011 for Kriminalforsorgen etableres der således et sikret pc-netværk i de lukkede institutioner. Det sikrede pc-netværk giver de indsatte mulighed for at vedligeholde eller tilegne sig it-kompetencer og få en mere tidssvarende undervisning. Der vil være en række it-redskaber og adgang til undervisningsrelevante hjemmesider og ressourcer. Herunder bliver det muligt at følge e-læring og få certificering i nogle af modulerne i pc-kørekortet. Visse moduler er dog udelukket, da de kræver rettigheder til hardware, software og styresystem, som de indsatte af sikkerhedsmæssige årsager ikke får. I første omgang vil det sikrede pc-netværk kun blive tilgængeligt for indsatte i skolens regi.

Med hensyn til mere skoleundervisning i øvrigt har Statsfængslet i Ringe oplyst, at der på grund af et ansættelsesstop i Kriminalforsorgen var været en ledig lærerstilling i ca. ½ år, og at dette har betydet, at der kunne undervises i færre timer. Fængslet forventer imidlertid, at stillingen bliver besat i begyndelsen af 2011, hvilket i sig selv forventes at sikre mere stabile skoletilbud.

Derudover har Statsfængslet i Ringe fået tilført midler fra satspuljerne til uddannelse af de unge under 18 år. Projektet indebærer tilførsel af en faglærer og yderligere 3 projektlærere til fængslet. Projektets fokus er at sikre de unges basale skolekundskaber med henblik på at opnå grundskoleeksamen samt afklare erhvervsønsker og tilbyde erhvervsuddannelsesforløb eller erhvervsorienterede ”praktikpladser”, der potentielt kan lede over i et erhvervsuddannelsesforløb, afhængig af den unges ønsker og forudsætninger.

Yderligere pågår der aktuelt forhandlinger med flere lokale erhvervsskoler med henblik på at øge fængslets muligheder for at tilbyde erhvervsuddannelsesforløb. Under forudsætning af, at aftalerne opnås, er det målet, at Statsfængslet i Ringe herefter kan tilbyde op til 18 indsatte interne erhvervsuddannelsesforløb årligt.

Ad punkt 7. Generelt for Kriminalforsorgen: Mulighed for eftergivelse af sagsomkostninger

For så vidt angår talsmandsgruppens synspunkt om, at en stor gæld til det offentlige på grund af sagsomkostninger i forbindelse med straffesagen er hæmmende for muligheden for resocialisering efter løsladelse, henvises til Justitsministeriets besvarelser af 8. december 2010 af spørgsmål nr. 145,146 og 186 fra Folketingets Retsudvalg (Alm. del).

Ad punkt 8. Generelt for kriminalforsorgen: Mere lighed vedr. princippet ”noget for noget”

Talsmandsgruppen har bl.a. påpeget, at de oplever, at ”noget for noget” kun gælder de indsatte med adfærds- eller misbrugsproblemer. Derudover mener de, at det er afgørende for, om en indsat kan komme i betragtning til ”noget for noget” mv., hvilken politikreds der skal høres, og at der navnlig for langtidsindsatte bør ske lempelser vedrørende tidspunktet for uledsaget udgang.

Direktoratet for Kriminalforsorgen har oplyst, at ”noget for noget” er udtryk for den ordning, der følger af straffelovens § 40 a, og som indebærer, at dømte kan løslades på prøve, når halvdelen af straffen, dog mindst 4 måneder, er udstået, hvis hensynet til retshåndhævelsen skønnes ikke at tale imod dette. Løsladelse efter denne bestemmelse forudsætter, at den dømte har ydet en særlig indsats for ikke at begå ny kriminalitet, herunder ved at deltage i behandlings- eller uddannelsesforløb, eller at den dømtes forhold taler derfor, f.eks. hvis den pågældende har gode og stabile personlige forhold, et godt socialt netværk, er uden misbrugsproblemer, og hvis forbrydelsen ikke er udtryk for et kriminelt mønster, jf. § 40 a, stk. 1.

Prøveløsladelse efter § 40 a er således ikke forbeholdt indsatte med adfærds- eller misbrugsproblemer.

Ordningen blev indført den 1. april 2004, og direktoratet administrerede i opstartsfasen med stor forsigtighed ved fastlæggelse af praksis. Dette medførte bl.a., at der i praksis ikke blev givet tilladelse til prøveløsladelse i medfør af § 40 a, når anklagemyndigheden havde udtalt sig imod. Da reglerne havde været gældende i ca. 1 år, ændrede direktoratet praksis, således at der herefter gives tilladelse til prøveløsladelse uanset en negativ udtalelse fra anklagemyndigheden, når direktoratet vurderer, at sagerne klart ligger inden for det område, hvor der efter praksis gives tilladelse til prøveløsladelse. Anklagemyndighedens udtalelse indgår dog fortsat som et vigtigt moment.

Om spørgsmålet om lempeligere udgangsvilkår for indsatte har direktoratet oplyst, at det fremgår af regeringsgrundlaget ”Vækst, velfærd – fornyelse” fra 2001, at regeringens målsætning er, at afsoning i landets fængsler skal være effektiv. I den forbindelse trådte nye skærpede udgangsreg-

ler i kraft den 15. marts 2002. Reglerne betød bl.a. skærpede tidsmæssige betingelser for uledsaget udgang for indsatte med straffe på 5-8 år i lukkede institutioner, og disse regler fik afsmittende virkning på direktoratets praksis i forhold til udgang for indsatte, der udstår fængsel i 8 år og derover (langtidsindsatte). Efterfølgende er direktoratets praksis for udgang til langtidsindsatte fastsat ved en ændring af § 37, stk. 1, i bekendtgørelse nr. 153 af 5. februar 2010 om udgang til indsatte, der udstår fængselsstraf eller forvaring i kriminalforsorgens institutioner (udgangsbekendtgørelsen). Efter denne bestemmelse kan langtidsindsatte således først få tilladelse til uledsaget udgang efter udståelse af halvdelen af straffen.

Direktoratet for Kriminalforsorgen kan imidlertid give tilladelse til udgang på et tidligere tidspunkt, hvis særlige omstændigheder taler for det, jf. udgangsbekendtgørelsens § 10, nr. 1.

Ad punkt 9. Vedr. sænkning af den kriminelle lavalder og ophævelse af max straffen på 8 år

Talsmandsgruppen finder, at nedsættelsen af den kriminelle lavalder burde følges op med flere nye midler til kompetencegivende tilbud under afsoningen samt andre resocialiserende tiltag. Talsmandsgruppen har i den forbindelse påpeget, at der bør være en plan for, hvordan man vil give de unge en meningsfyldt afsoning.

Nedsættelsen af den kriminelle lavalder fra 15 til 14 år er en del af regeringsudspillet ”Mere konsekvens, opfølgning og omsorg – en markant styrket indsats mod ungdomskriminalitet”, hvori en lang række kriminalpræventive tiltag indgår for at holde børn og unge ude af kriminalitet, således at de kan vokse op og få en velfungerende tilværelse som aktive og lovlydige samfundsborgere. Det var således ikke regeringens hensigt med forslaget, at 14-årige skal i fængsel.

Sager mod unge lovovertrædere vil i mange tilfælde kunne afgøres med tiltalefrafald, evt. med vilkår om hjælpeforanstaltninger efter lov om social service eller indgåelse af en ungdomskontrakt, eller en betinget dom, evt. med vilkår om f.eks. samfundstjeneste. I meget alvorlige sager vil den unge kunne idømmes en ungdomssanktion, som indebærer, at den pågældende skal undergive sig en struktureret, kontrolleret socialpædagogisk behandling af 2 års varighed med det formål at forebygge yderligere lovovertrædelser. En ungdomssanktion afvikles i socialt regi.

Frihedsstraf i forhold til 14-årige vil således være absolut sidste udvej. Det kan dog ikke udelukkes, at der kan forekomme særligt alvorlige tilfælde, hvor frihedsstraf er en nødvendig og sidste udvej. Selv i sådanne tilfælde er det imidlertid ikke udgangspunktet, at den 14-årige skal afsone straffen i et fængsel. Kriminalforsorgen vil normalt bestemme, at den dømte skal afsone straffen på bopælen under intensiv overvågning og kontrol, i en af Kriminalforsorgens pensioner eller i en institution uden for Kriminalforsorgen.

Hvis en 14-årig helt undtagelsesvist vil skulle anbringes i et fængsel, vil den pågældende være omfattet af de særlige regler, der gælder for unge, vedrørende anbringelse på særlig afdeling, udarbejdelse af handleplaner, behandlingsprogrammer m.v.

Der henvises i øvrigt til besvarelsen af punkt 6 vedrørende tilførsel af satspuljemidler til uddannelse af de unge.